

УДК 338(477)

Д. В. Бодрова

аспірант

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті досліджено проблеми, напрями та механізми інституціонального забезпечення процесів фінансово-економічної децентралізації в Україні. Виокремлено різні рівні формування відповідного інституціонального середовища для регулювання просторово-економічного розвитку в умовах фінансової децентралізації. Визначено основні принципи та заходи з її проведення.

Ключові слова: інституціональне середовище, регулювання просторово-економічного розвитку, фінансово-економічна децентралізація, бюджетна децентралізація, реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

I. Вступ

Драматичний досвід України останніх років і деяких інших країн на пострадянському просторі з усією наочністю свідчить, що держави, які не створили надійної та міцної інституціональної матриці національного соціогосподарського розвитку, можуть стикнутися не тільки з ризиком безнадійної відсталості, втрати самоідентичності, економічного й політичного суверенітету, а й і з загрозами територіальній цілісності. Очевидно, що за умов глобалізації, розгортання інтеграційних процесів з одночасним загостренням міжнародної конкуренції, проявами дезінтеграційних тенденцій досягти помітних успіхів у реалізації власних конкурентних переваг зможуть лише країни з ефективною, модернізованою економікою та сучасними державними й недержавними інститутами, які реалізують адекватну зазначеним процесам і викликам регіональну політику держави.

Проблематика інституціонального оздоблення (дизайну) державного регулювання просторово-економічного розвитку завжди перебувала в центрі уваги науковців. Серед останніх праць українських фахівців варто загадати праці О. Амоші, З. Варналія, Я. Жаліла, Н. Литвиненко, І. Луїної та ін. [1; 3; 4; 7; 8]. Процеси фінансової децентралізації, зміцнення матеріальної основи місцевого самоврядування та проведення відповідних реформ адміністративно-територіальної організації державної влади стали об'єктом досить ґрунтовних наукових розвідок Т. Голікової, С. Дьячен-

ко, Я. Казюк, Н. Федяй, Л. Чмирьової та ін. [2; 5; 6]. Натомість залишається широке коло питань для дослідників у межах зазначеного напрямку формування ефективного інституціонального середовища для реалізації політики фінансово-економічної децентралізації, спрямованої на ліквідацію суперечностей між центром і регіонами, збалансування фінансових, економічних інтересів між ними, збільшення повноважень місцевих органів самоврядування з відповідним фінансовим і ресурсним забезпеченням для максимального задіяння всього потенціалу регіоналізації соціогосподарського розвитку в Україні.

II. Постановка завдання

Метою статті є дослідження й урахування інституціональних чинників, вироблення відповідних інституціональних механізмів забезпечення ефективного просторово-економічного середовища розгортання процесів фінансової, бюджетної децентралізації, що стає необхідною умовою самозбереження держави.

III. Результати

Особливе місце інституціонального аналізу в системі розроблення та реалізації політики регіоналізації, регулювання просторово-економічного розвитку зумовлено насамперед тим, що інституціональні трансформації в будь-якій за масштабами цілісній системі управління – від світового господарства до рівня регіонів, галузей, міст, підприємств – супроводжуються утворенням спеціфічних інститутів різнопорядкового змісту.

“Структуризація інституціонального середовища господарського життя суспільства за рівнями організації дозволяє вибудувати ієрархію... взаємодіючих між собою інституціональних просторів, в яких розгортається діяльність агентів і суб'єктів регулювання просторово-економічного розвитку” [5, с. 152].

Макроінституціональне середовище визначає межі заснування та розвитку глобальних політичних (інститутів місцевого самоврядування, адміністративно-територіальних одиниць та їх статусів, центральних і місцевих органів влади, державного й громадського контролю тощо) та економічних інститутів (комунальної власності та її статусу, публічних фінансів, міжбюджетних відносин тощо), встановлення й перегляд “правил гри” та систем контрактації, що в сукупності й характеризують соціогосподарський лад, моделі державного та адміністративно-територіального устроїв, особливості організації владної управлінської вертикалі та адекватні їм інструменти й методи регулювання просторового розвитку, які застосовують у країні. Мезоінституціональне середовище охоплює політичні та соціально-економічні інститути й “правила гри”, сукупність яких формує ту чи іншу інституціональну модель, технологію регулювання просторово-економічного розвитку. Так, управлінська, або технологія територіально-планування й правозастосування, полягає в забезпеченні реалізації поставлених цілей просторового розвитку, фінансових, організаційних, людських та інших ресурсів тощо. Мікроінституціональне середовище врегульовує діяльність агентів і суб'єктів системи територіально-просторового розвитку, їхню взаємодію та коопераційні зв'язки на субнаціональному рівні. Натомість наноінституціональне середовище регламентує ухвалення власних рішень окремими владними структурами, територіальними колективами (формування місцевими органами влади й управління інституціональних умов ведення бізнесу та їх орієнтація на ефективне досягнення стратегічних цілей регіонального розвитку з урахуванням наявної ресурсної бази та, загалом, економічного потенціалу регіону). В умовах розгортання глобалізації, на думку багатьох науковців, варто виділити й мегарівень інституціонального середовища, що охоплює світове господарство, суспільство та породжує наднаціональні інститути, відповідні їм регулятори інтеграційних і дезінтеграційних процесів у макрорегіонах.

Зазначені типи інституціональних середовищ дають можливість визначити ті організаційні рівні, де регулювання просторово-економічного розвитку має певні правові підстави безпосередньо або опосередковано впливати на зміну зовнішніх та внутрі-

шніх характеристик інституціонального середовища, в тому числі й для здійснення ефективного реформування адміністративно-територіального устрою, проведення фінансово-економічної, бюджетної децентралізації всієї системи державного управління. В такому контексті мега-, макро- й мезорівень інституціонального середовища задають цій системі зовнішні обмеження. Формування мікро- й наноінституціонального середовища, навпаки, є прерогативою менеджменту самої системи регулювання регіоналізації та децентралізації фінансово-економічного розвитку держави [5, с. 154].

З огляду на вищенаведене, актуальність дослідження проблематики фінансово-економічної децентралізації визначається, насамперед, тими завданнями й викликами, які постають перед державою та українським суспільством у царині реформування місцевого самоврядування й просторово-територіальної організації влади. Протягом років незалежності України питання децентралізації бюджетної системи завжди перебували в центрі уваги дослідників, управлінців, політиків, широкої громадськості, оскільки саме фінансова, бюджетна децентралізація є однією з фундаментальних передумов економічної самодостатності та життєздатності органів місцевої влади: децентралізація процесів ухвалення рішень збільшує можливість участі місцевої влади в розвитку підконтрольної їй території; фіскальна децентралізація сприяє ефективному забезпеченню суспільними послугами шляхом ретельнішого узгодження видатків органів влади з місцевими потребами та вподобаннями [1; 3; 4; 6; 8].

Проте реалізація законодавчо закріпленого права кожного адміністративно-територіального утворення на економічну самостійність неможлива без відповідних інституційних засад і механізмів, наявності в кожного органу влади власного бюджету й права його складання, затвердження та виконання без втручання ззовні. А це означає, що кожен орган влади повинен володіти своїми фінансовими джерелами, достатніми для організації управління економікою та соціальною сферою на своїй території. Водночас він повинен володіти відносною самостійністю в управлінні податками та іншими обов'язковими платежами, що надходять до відповідного бюджету. Тому саме місцевим бюджетам як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування належить особливе місце в бюджетній системі нашої держави.

Важливу роль відводять місцевим бюджетам і в соціально-економічному розвитку території, адже саме з місцевих бюджетів здійснюють фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, за-

собів масової інформації; також фінансують різноманітні молодіжні програми, видатки з упорядкування населених пунктів. З місцевих бюджетів здійснюють видатки на соціальний захист населення. Фінансовою основою діяльності органів самоврядування є місцеві бюджети, тому надзвичайної важливості набувають питання, наскільки змінилися умови формування та використання їх фінансових ресурсів у контексті внесення змін до бюджетного та податкового законодавства в 2014–2016 рр. і вектора на децентралізацію.

В Україні за роки незалежності закладено конституційні засади місцевого самоврядування, ратифіковано Європейську хартію місцевого самоврядування, прийнято низку базових нормативно-правових актів, які створюють інституційні та фінансові основи діяльності органів місцевого самоврядування [9]. Проте від часу прийняття Конституції України та базових нормативно-правових актів з питань місцевого самоврядування його розвиток фактично відбувався лише на рівні територіальних громад міст обласного значення, оскільки переважна більшість територіальних громад через їх надмірну подібність і надзвичайно слабку матеріально-фінансову базу виявилися неспроможними виконувати всі повноваження органів місцевого самоврядування.

Система місцевого самоврядування на сьогодні не задовольняє потреб суспільства. Функціонування органів місцевого самоврядування в більшості територіальних громад не забезпечує створення та підтримку сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, її самореалізації, захисту її прав, надання населенню органами місцевого самоврядування, утвореними ними установами та організаціями високоякісних і доступних адміністративних, соціальних та інших послуг на відповідних територіях.

Починаючи з 1991 р. чисельність сільського населення зменшилася на 2,5 млн осіб, а кількість сільських населених пунктів – на 348 од. Разом з тим, кількість сільських рад збільшилася на 1067 од. В Україні утворено близько 12 тис. територіальних громад, у більш ніж 6 тис. громад чисельність жителів становить менше 3 тис. осіб, із них у 4809 громадах – менше ніж 1 тис. осіб, а в 1129 громадах – менше ніж 500 осіб, у більшості з них не утворено виконавчі органи відповідних сільських рад, відсутні бюджетні установи, комунальні підприємства тощо. Органи місцевого самоврядування таких громад практично не можуть здійснювати надані їм законом повноваження. Дотаційність 5419 бюджетів місцевого самоврядування становить понад 70 відсотків, 483 територіальні громади

на 90 відсотків утримуються завдяки коштам державного бюджету [2, с. 30–31].

Здійснення постійної фінансової підтримки через районні бюджети малочисельних територіальних громад з використанням системи дотацій вирівнювання є обтяжливим для державного бюджету та стримує розвиток малих міст і великих селищ. Удосконалення потребує також система територіальної організації влади з метою підвищення ефективності управління суспільним розвитком на відповідній території.

Збереження диспропорційності адміністративно-територіального устрою як основи існування нераціональної територіальної організації влади призводить до конфлікту компетенцій як між органами місцевого самоврядування, так і між ними та місцевими органами виконавчої влади. Лише проведення структурних перетворень дасть змогу досягти стійкого економічного ефекту за умови інституційної гармонізації пріоритетів та етапів зазначених реформ із реформою місцевого самоврядування й територіальної організації влади.

Наразі ефективного та швидкого вирішення потребують проблеми:

- погіршення якості та доступності публічних послуг унаслідок ресурсної неспроможності переважної більшості органів місцевого самоврядування здійснювати власні та делеговані повноваження; зношеність теплових, каналізаційних, водопостачальних мереж і житлового фонду та ризик виникнення техногенних катастроф в умовах обмеженості фінансових ресурсів місцевого самоврядування; складна демографічна ситуація в більшості територіальних громад;
- неузгодженість місцевої політики щодо соціально-економічного розвитку з реальними інтересами територіальних громад; нерозвиненість форм прямого народовладдя, неспроможність членів громад до солідарних дій, спрямованих на захист своїх прав та інтересів, у співпраці з органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади й досягнення спільних цілей розвитку громади; корпоратизація органів місцевого самоврядування, закритість і непрозорість їх діяльності, високий рівень корупції, що призводить до зниження ефективності використання ресурсів, погіршення інвестиційної привабливості територій, зростання соціальної напруги; надмірна централізація повноважень органів виконавчої влади та фінансово-матеріальних ресурсів, відсторонення місцевого самоврядування від вирішення питань у сфері земельних відносин, посилення соціальної напруги серед сільського населення

внаслідок відсутності повсюдності місцевого самоврядування.

Зазначені проблеми ускладнюються внаслідок недосконалого (або відсутності) правового та інституційного забезпечення реформ у різних сферах, їх неузгодженості з реформуванням системи місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою держави.

Нагальним є визначення напрямів, механізмів і строків інституційного забезпечення ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення та підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних і доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян у всіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад.

Згідно з Концепцією реформування місцевого самоврядування, існуючі інституційні проблеми передбачено вирішити шляхом [10]:

- визначення обґрунтованої територіальної основи для діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, здатних забезпечити доступність і належну якість публічних послуг, що надають такі органи, а також необхідної для цього ресурсної бази;
- створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення здійснення органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень;
- розмежування повноважень у системі органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципом субсидіарності, розмежування повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування на засадах децентралізації влади;
- запровадження механізму державного контролю за відповідністю Конституції та законам України рішень органів місцевого самоврядування та якістю надання населенню публічних послуг;
- максимального залучення населення до прийняття управлінських рішень, сприяння розвитку форм прямого народовладдя, вдосконалення механізму координації діяльності місцевих органів виконавчої влади.

Реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади необхідно здійснювати з дотриманням принципів: верховенства права; відкритості, прозорості та громадської участі; повсюдності місцевого самоврядування; субсидіарності;

доступності публічних послуг; підзвітності та підконтрольності органів і посадових осіб місцевого самоврядування територіальній громаді; підконтрольності форм публічних послуг; відкритості інформації про послуги, порядок їх надання; професійності надання публічних послуг.

Доступність і належна якість публічних послуг має забезпечуватися шляхом оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципами субсидіарності та децентралізації. Органам місцевого самоврядування базового рівня надають повноваження згідно з їх кадровим, фінансовим, інфраструктурним потенціалом та ресурсами на новій територіальній основі.

Для оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою необхідно забезпечити: вдосконалення системи залучення громадськості до розроблення управлінських рішень і контролю за їх реалізацією; визначення достатньої податкової бази, що дасть змогу забезпечити виконання органами місцевого самоврядування власних повноважень з урахуванням об'єктивних критеріїв фінансування державою делегованих повноважень; утворення на кожному адміністративно-територіальному рівні представницьких органів місцевого самоврядування з власними виконавчими органами; ефективний державний контроль за дотриманням органами місцевого самоврядування вимог Конституції та законів України.

Створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов і формування кадрового складу для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень здійснюється з дотриманням таких принципів:

- наявність ресурсів, необхідних для здійснення визначених законом повноважень органів місцевого самоврядування;
- обчислення обсягу дотації вирівнювання на основі уніфікованих стандартів надання публічних послуг; надання трансфертів з державного бюджету безпосередньо кожному місцевому бюджету;
- визначення фінансовою основою здійснення органами місцевого самоврядування власних повноважень податків і зборів, які пов'язані з територією відповідної адміністративно-територіальної одиниці;
- закріплення за місцевими бюджетами частини коштів, що надходять від сплати податку на прибуток новостворених юридичних осіб, протягом п'яти років від дати інвестування в юридичну особу;

- надання органам місцевого самоврядування права регулювати ставки місцевих податків і зборів;
- надання органам місцевого самоврядування доступу до залучення кредитних ресурсів для інвестиційного розвитку шляхом спрощення процедур погодження запозичень і місцевих гарантій та збалансування їх із способами державного контролю, спрямованого на запобігання банкрутству об'єктів права комунальної власності;
- підвищення прозорості та ефективності використання бюджетних коштів через запровадження програмно-цільового методу для місцевих бюджетів;
- надання територіальним громадам права розпоряджатися земельними ресурсами в межах своєї території, об'єднувати свої майно та ресурси в межах співробітництва територіальних громад для виконання спільних програм та більш ефективного надання публічних послуг населенню суміжних територіальних громад;
- запровадження ефективних механізмів участі громадськості у виробленні органами місцевого самоврядування важливих управлінських рішень, зокрема з питань визначення стратегії розвитку територіальної громади, затвердження статутів територіальних громад, проектів містобудівної документації;
- утворення при органах місцевого самоврядування консультативно-дорадчих органів для проведення консультацій з громадськістю, сприяння проведенню громадської експертизи проектів рішень і прийнятих рішень органів місцевого самоврядування, забезпечення права територіальних громад на місцевий референдум;
- удосконалення процедури утворення органів самоорганізації населення, визначення чіткого порядку надання їм частини повноважень органів місцевого самоврядування, а також надання коштів для здійснення зазначених повноважень, витрачання ними таких коштів, звітування про їх використання;
- запровадження механізму здійснення місцевими держадміністраціями державного контролю за відповідністю Конституції та законам України рішень органів місцевого самоврядування та якістю надання публічних послуг.

Реалізацію відповідних заходів з реформування необхідно здійснити в два етапи [2, с. 37]. На першому етапі передбачено: в першочерговому порядку внести до Конституції України зміни щодо утворення виконавчих органів обласних і районних рад та розподілу повноважень між ними; розробити проекти та прийняти акти законодавства

щодо запровадження механізму прямого народовладдя, вдосконалення правового регулювання процедур проведення загальних зборів громадян за місцем їх проживання та встановлення додаткових гарантій діяльності органів самоорганізації населення, створити сприятливі правові умови для широкого залучення населення до прийняття управлінських рішень органами місцевого самоврядування; створити законодавчу основу для реалізації права територіальних громад на добровільне об'єднання, передбачивши при цьому надання державної підтримки об'єднаним громадам протягом п'яти років після утворення для покращення інфраструктури надання послуг і транспортної доступності; забезпечити законодавчу основу для реалізації права територіальних громад на співробітництво на засадах ресурсно-організаційної кооперації та отримання державної підтримки для реалізації проектів такого співробітництва; законодавчо врегулювати нову систему адміністративно-територіального устрою; визначити Мінрегіон головним центральним органом виконавчої влади з проведення реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади й розробити на рівні Кабінету Міністрів України механізм координації проведення зазначеного реформування.

На другому етапі реформування (2015–2017 рр.) передбачено: уніфікувати й стандартизувати публічні послуги, що надають населенню органи місцевого самоврядування та органи виконавчої влади з урахуванням принципів максимальної доступності послуг для споживачів і визначити на законодавчому рівні умови для їх належного фінансування; здійснити інституційну реорганізацію органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади на новій територіальній основі; провести місцеві вибори з урахуванням реформованої системи органів місцевого самоврядування; вдосконалити систему планування території громад, вирішити питання забезпечення новостворених громад схемами планування території та генеральними планами.

Отже, успішна реалізація зазначених і далеко не вичерпних заходів щодо інституційного забезпечення фінансової децентралізації в Україні сприятиме посиленню інституційної та матеріальної спроможності територіальних громад, органів місцевого самоврядування, здійсненню їх діяльності з дотриманням принципів та положень Європейської хартії місцевого самоврядування, доступності публічних послуг, підвищенню їх якості.

Реалізація запропонованих інституційних механізмів здійснення місцевими держадміністраціями та населенням контролю за наданням органами місцевого самоврядування, територіальними органами центральних

органів виконавчої влади публічних послуг безперечно полегшить запровадження стандартів (нормативів) якості публічних послуг, що надають населенню органи місцевого самоврядування базового та регіонального рівня, критеріїв оцінювання якості та створить сприятливі правові умови для максимально широкого залучення населення до прийняття управлінських рішень, а також розвитку форм прямого народовладдя.

IV. Висновки

Формування в процесі фінансової (бюджетно-фінансової) децентралізації ефективної територіальної системи органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади для забезпечення сталого економічного зростання відповідних адміністративно-територіальних одиниць, утворення об'єднаних територіальних громад, спроможних самостійно або через органи місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення, стимулюватиме висхідну економічну динаміку територій у результаті вдосконалення інституційних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на визначення пріоритетів місцевого соціогосподарського розвитку. Визначення чітких меж кожної адміністративно-територіальної одиниці, забезпечення повсюдності юрисдикції органів місцевого самоврядування на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці та недопущення наявності в межах території громади інших адміністративно-територіальних одиниць такого самого рівня, утворення виконавчих органів обласних і районних рад, розподіл повноважень між органами місцевого самоврядування базового та регіонального рівня, місцевими держадміністраціями й територіальними органами центральних органів виконавчої влади дасть змогу, на наш погляд, зробити відчутні кроки на шляху подолання глибокої інституційної та фінансово-економічної кризи в Україні.

Список використаної літератури

1. Амоша О. Щодо сучасних поглядів на інституціональне середовище організацій [Електронний ресурс] / О. Амоша // Економіка и менеджмент. – 2013. – Т. 1. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2014_04_25_ekonomika_i_menedzment/tom1/1_Amosha.htm.

2. Бодров В. Г. Бюджетна та фінансова децентралізація як інструмент зміцнення матеріально-фінансової основи місцевого самоврядування : навч.-метод. матеріали / В. Г. Бодров, С. А. Дьяченко. – Київ : НАДУ, 2015. – 91 с.
3. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : монографія / за ред. З. С. Варналія. – Київ : НІСД, 2007. – 768 с.
4. Державне управління регіональним розвитком України : монографія / за заг. ред. В. Є. Воротіна, Я. А. Жаліла. – Київ : НІДС, 2010. – 288 с.
5. Інструменти регулювання просторово-економічного розвитку України : монографія / за наук. ред. Т. В. Голікової ; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогноз. НАН України". – Київ, 2014. – 244 с.
6. Казюк Я. М. Механізми формування та реалізації державного управління бюджетними ресурсами та місцевому рівні : монографія / Я. М. Казюк. – Херсон : ПП Вишемирський В. С., 2014. – 426 с.
7. Литвиненко Н. І. Інституціональні складові соціально-економічного розвитку країни : монографія / Н. І. Литвиненко ; М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. – Дніпропетровськ : НГУ, 2015. – 310 с.
8. Розвиток державних фінансів України в умовах глобалізації : кол. монографія / [І. О. Луніна, О. О. Булана, Н. Б. Фролова та ін.] ; за ред. д. е. н. І. О. Луніної ; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогноз. НАН України". – Київ, 2014. – 296 с.
9. Європейська хартія місцевого самоврядування та розвиток місцевої і регіональної демократії в Україні : наук.-практ. посіб. / упоряд. О. В. Бейко, А. К. Гук, В. М. Князев ; за ред. М. О. Пухтинського, В. В. Толкованова. – Київ : Крамар, 2003. – 396 с.
10. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.06.2014 р. № 591-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/591-2014-%D1%80>.

Стаття надійшла до редакції 03.08.2016.

Бодрова Д. В. Формирование институциональной среды финансово-экономической децентрализации в Украине

В статье исследуются проблемы, направления и механизмы институционального обеспечения процессов финансово-экономической децентрализации в Украине. Выделены различные уровни формирования соответствующей среды для регулирования пространственно-экономического развития в условиях финансовой децентрализации. Определены основные принципы и меры по её проведению.

Ключевые слова: институциональная среда, регулирование пространственно-экономического развития, финансово-экономическая децентрализация, бюджетная децентрализация, реформа местного самоуправления и территориальной организации власти.

Bodrova D. Formation of the Institutional Environment of Financial and Economic Decentralization in Ukraine

The article examines the problems, directions and mechanisms of institutional support of financial and economic decentralization processes in Ukraine. Distinguish the different levels of formation of an appropriate regulatory environment for spatial and economic development in the context of financial decentralization, determinates the basic principles and its implementation actions.

A special place of Institutional analysis in the system of the development and implementation of regionalization, spatial regulation and economic development greatly enhanced by the fact that institutional transformation in any scale integrated management system – from the world economy to the level of regions, sectors, cities and businesses – are accompanied by the formation of specific institutions of multi-level content. Structuring the institutional environment of economic life of the society on the levels of organization enables to build a hierarchy of interacting institutional spaces in which takes place the activity of agents and subjects of spatial and economic development regulation.

Macro-Institutional environment determines the limits of creation and development of global political (institutions of local government, the administrative-territorial units and their status, the central and local authorities, state and public control, etc.) and economic institutions (communal property and its status, public finances, intergovernmental fiscal relations, etc.), the establishment and revision of the “rules of the game” and contracting systems, that in aggregate characterize the social economic system, models of state and administrative-territorial structure, especially the organization of the management of the power vertical and appropriate them with the tools and methods of regulation of space development, which are used in the country. Mezo-Institutional environment covers political and socio-economic institutions and the “rules of the game”, the totality of which forms a particular institutional model, regulation technology of spatial and economic development. Thus, the management or the technology of spatial planning and enforcement is to ensure the realization of the goals of spatial development, financial, organizational, human and other resources, etc. Micro-Institutional environment regulates the activity of agents and subjects of spatial development, their interaction and cooperation relations at the subnational level. In the same time Nano-Institutional environment regulates the making of their own decisions by separate power authorities, territorial groups (formation of local authorities and management of institutional business conditions with their focus on the effective implementation of strategic objectives of regional development, taking into account existing resource base and, in general, the economic potential of the region). Under globalization deployment, according to many scientists, it is necessary to identify the Mega-level of institutional environment, embracing the world economy, the society and generating supranational institutions, corresponding to them regulators of integration and disintegration processes in the macro-regions.

These types of institutional environments make possible to identify those organizational levels, where the regulation of spatial and economic development has certain legal grounds directly or indirectly affect the change in the external and internal characteristics of the institutional environment, including for effective reform of the administrative-territorial system, of the financial-economic, fiscal decentralization of the entire public administration system.

Key words: *institutional environment, regulation of spatial and economic development, financial and fiscal decentralization, reform of local self-government and territorial organization of power.*